

Merenrantaniityt

Tapio Heikkilä

Merenrantaniityt ovat syntyneet suojaisten rantojen hienojakoiselle maalle, missä veden korkeusvaihtelut sekä jäiden liikkeet pitävät kasvillisuuden avoimena. Monin paikoin myös niitto ja laidunnus ovat estäneet rantaniittyjä pensoittumasta. Samalla niittyala on laajentunut maalle päin. Parhaimmillaan merenrantaniityt voivat olla hyvinkin laajoja ja tasaisia, lähes puuttomia ja pensaattomia alueita.

Merenrantaniittyjen kasvillisuus muodostaa vyöhykkeitä alimman ja ylimmän vesirajan välisellä alueella. Matalassa vedessä kasvaa tavallisesti luikkia, kaisloja sekä järviruokoa. Varsinaiset rantaniityt sijaitsevat keskivesitason yläpuolisella maarannalla, ja tyyppillisiä lajeja ovat meri- ja rantaluikka. Seuraavina tulevat vastaan rönsyröllin, sarojen, suolavihvilän ja luhtakastikan, punanadan ja lopulta suurruohojen luonnehtimat vyöhykkeet. Monipuolisinta ja värikkäintä merenrantaniittyjen kasvillisuus on maarannan keski- ja yläosissa, missä kukkivat mm. ketohanhikki, iso- ja pikkurantasappi, ruijanesikko, vilukko, isolaukku, hiirenvirna ja lehtovirmajuuri.

Merenrannoille voi syntyä pienialaisia suolamaita meriveden haihtumisen seurauksena. Karjan tallaus ja maaperän rikkoutuminen edesauttavat suolamaiden muodostumista, ja paljastuneille laikuille voi ilmestyä harvinaistuneita suolakkomaiden kasvilajeja, kuten suolayrtti, suolasolmukka ja luotosorsimo.

Niiton ja laidunnuksen vähentymisen sekä vesien rehevöitymisen seurauksena rantaniityt ovat umpeutuneita ja tiheät järviruokokasvustot ovat vallanneet alaa. Samalla rantaniittyjen eliölajisto on yksipuolistunut.

Erkki Santamala

Uhanalainen rantakatkeri viihtyy matalakasvuisilla rantaniityillä. Kasvi on kärsinyt laidunnuksen vähentymisestä ja niittyjen umpeenkasvusta.

Hoidon tavoitteet

Aiemmin merenrantaniityt olivat tärkeä karjanrehun lähde koko rannikkoseudulla ja niitä hyödynnettiin sekä niittäen että laiduntaen. Nykyään merenrantaniittyjen hoidon tavoitteita ovat esimerkiksi:

- Matalan kasvillisuuden ja tyyppillisen eliölajiston säilyttäminen
- Maiseman säilyttäminen avoimena
- Uhanalaisten lajien ja luontotyyppien säilyttäminen
- Karjan lisälaitumet ja -rehu

Hoitomenetelmät

Puiden ja pensaiden raivaus

Pitkään käyttämättöminä olleet merenrantaniityt on tarpeen kunnostaa ennen varsinaisen hoidon aloittamista. Tavallisimpia peruskunnostustöitä ovat puuston ja pensaiden raivaus sekä tiheän ruovikon niitto tai kulutus.

Puut ja pensaat raivataan joko talvella tai kesällä lehvästön ollessa täydessä kasvussa. Rantametsien reunaan voidaan kuitenkin jättää maisemaa pehmentäviä pensaita. Myös vanhat pyöreänmuotoiset pajut on parempi säästää kuin raivata, sillä juurivesoista syntyvää vesaiikkaa on hankala torjua. Pienemmät puut ja pensaat poistetaan juurineen. Lepät voidaan kaulata vesomisen vähentämiseksi.

Mikäli puusto ja pensaikko on tiheää, raivaukset jaetaan useammalle vuodelle. Näin estetään raivattujen puiden ja pensaiden juuriston yhtäaikaista voimakasta ravinnepurkausta ja vähennetään vesomista sekä niityn liiallista rehevöitymistä. Jos jatkohoito on tehokasta, vähäinen pensaikko ja puusto voidaan raivata yhdellä kertaa.

Raivaustähteet kuljetetaan pois alueelta tai ne poltetaan niittykasvillisuuden kannalta vähämerkityksissä paikoissa.

suolaviihviä

Niitto

Niitto on tehokas tapa taltuttaa tiheät järviruokokasvustot ja muu kasvillisuus. Kunnostettava kohde voi aluksi olla tarpeen niittää 2-3 kertaa kasvukauden aikana. Jatkossa riittää yksi niitto heinä-elokuun vaihteessa. Tällöin järviruokas lehdissä ja korsissa on vielä runsaasti ravinteita, jotka saadaan näin poistetuksi niityltä. Niittoa ei kuitenkaan saa aloittaa lintujen pesinnän ollessa vielä kesken.

Niittojäte korjataan pois alueelta, jotta kuollut kasvillisuus ei jää varjostamaan uutta kasvua ja rehevöittämään niittyä.

Niiton helpottamiseksi vanha korsimassa voidaan poistaa edeltävänä talvena traktorilla auraten. Kuollut ruovikko voidaan myös polttaa syksyllä tai varhain keväällä ennen muuttolintujen saapumista. Kulottaminen ei kuitenkaan poista ruovikkoa kokonaan, sillä ruovikko uudistuu helposti maanalaisista osistaan.

Antero Lynne

Niitto ulotetaan mahdollisimman pitkälle veteen ja versot katkaistaan vedenpinnan alapuolelta uuden kasvun tukahduttamiseksi.

Laajojen merenrantaniittyjen hoito käy vaivattomimmin tehokkaalla niittokoneella.

LKA/ Jouni Klinga

Laidunnus

Useita näihin päiviin säilyneitä merenrantaniittyjä hoidetaan laiduntamalla. Kivikkoisilla tai pehmeöpohjaisilla rantaniityillä laidunnus on käytännössä ainoa mahdollinen hoitotapa. Perinteisillä niittoniityillä yleinen jälkilaidunnus on edelleen suositeltavaa lajistollisen monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Laidunnus voidaan aloittaa heti niityn kasvun päästyä vauhtiin. Tällöin myös järviruoko on maistuvinta ja sen ravintoarvo on parhaimmillaan. Hyvän hoitotuloksen saavuttamiseksi laidunnusta on hyvä jatkaa pitkälle syksyyn. Näin niitylle jää mahdollisimman vähän kasvillisuutta kulottumaan.

Laiduneläin valitaan rannan kosteusolojen mukaan. Nautakarja soveltuu parhaiten kaikille rantaniityille. Lampaat ja hevoset laiduntavat mieluiten kuivemmillä ja kovapohjaisilla niityillä.

Hoidon alkuvaiheessa voimakas laidunnuspaine vähentää tehokkaasti ruovikkoa ja edistää toivottujen kasvilajien paluuta alueelle. Tärkeillä lintujen pesimärannoilla on kuitenkin vältettävä liian suurta eläinmäärää, jotta lintujen pesät eivät tuhoudu. Jatkossa sopiva eläinmäärä on noin 0,5-1 nautaa hehtaarilla.

Merenrantaniityt ja karjatilat sijaitsevat usein etäällä toisistaan, jolloin eläimet joudutaan kuljettamaan kohdalle maitse tai vesitse. Tällöin on aina noudatettava eläinten kuljetukselle asetettuja vaatimuksia.

Laajat rantalaitumet voidaan jakaa pienempiin lohkoihin, joita laidunnetaan kutakin kerrallaan. Osa alueesta voidaan jättää jonain vuonna kokonaan laiduntamatta. Laidunkierto ja eri voimakkuudella laidunnetut lohkot lisäävät rantaniityn eliölajien monimuotoisuutta.

Rantalaitumilla aitaukset rakennetaan vesirajaan asti, jotta eläimet pääsevät laiduntamaan myös matalaan rantaveteen. Tällöin muodostuu matalakasvuinen rantavyöhyke, joka on erityisesti kahlaajien ja vesilintujen suosimaa ruokailualueita. Mikäli ranta on hyvin matalaa, johteet on rakennettava pitkiä tai koko vesiraja on aidattava umpeen eläinten karkaimisen estämiseksi. Aitaus joudutaan tavallisesti purkamaan pois syksyisin ja rakentamaan uudelleen keväisin.

